

Kossuth Lajos, a zempléni ügyvéd (1824-1832)

Az idén ünnepli az ország Kossuth Lajos születésének 200. évfordulóját. A neves államférfi zempléni kötődése meghatározó: Monokon született, Olaszliszván nevelkedett, tanulmányainak egy részét Sátoraljaújhelyben, illetve Sárospatakon végezte. Az emlékév alkalmából szerkesztőségünk Kossuth életútjának egy kevésbé ismert szakaszára kívánja felhívni a figyelmet: a Zemplénben ügyvédként eltöltött nyolc esztendőre.

Negyedszázaddal ezelőtt az Országos Ügyvédi Tanács, az 1848-as forradalom 130. évfordulója tiszteletére feldolgoztatta és közreadta Kossuth Lajos ügyvédi tevékenységét. Az 1978-ban megjelent, kereskedelmi forgalomba nem került "Kossuth Lajos, az ügyvéd" című, 280 oldalas kötet anyagát Kállay István és Sik Ferenc gyűjtötték, válogatta és összeállította Sik Ferenc. A kötet szerkesztő bizottságának tagjai Bolgár György, Kárpáti László, Röder Edit, Takáts Ádám és Udvardi Miklós voltak. Amint azt Korom Mihály igazságügyminiszter Kossuhtal kapcsolatban a kiadvány előszavában megjegyezte: bár "életét, munkásságát idehaza és külföldön könyvtárakra tehető mértékben dolgozták fel és értékelték ... sok-sok éves ügyvédi tevékenységére nem fordítottak elég figyelmet." (5. o.)

A könyv Kossuth életrajzának rövid áttekintése után forrásközlésekkel és fotómásolatokkal gazdagon illusztrálva részletesen bemutatta Kossuth ügyvédi és táblabírói tevékenységét. A zempléni ügyvédi évekről szóló fejezetet (28-70. o.) az alábbiakban rövidítve közöljük. A kihagyások elsősorban a kötetben szó szerinti idézett korabeli dokumentumokat érintették, ugyanakkor ügyeltünk a szöveg egységének és értelmének megtartására.

Kossuth Lajos életének legkevésbé ismert szakasza 1824-gyel kezdődött. Ebben az évben hirdették ki ügyvédi oklevelét Zemplén megye közgyűlésén, a jegyzőkönyvi bejegyzés szerint

"Mindszent hó 9-én". Ezt a dátumot Kossuth életrajzírói november 9-nek oldották fel, pedig a Mindszent-hava nem novembert, hanem októbert jelentett. Így a kihirdetés nem az életrajz-

okban szereplő november, hanem október 9-én a következőképpen történt: *“Nemes Kossuth Lászlónak prókatori diplomája a kihirdetés végett előmutattatott. Mely is felolvastatván, a többi prókátorok lajstromában beiktatásával az illető félnek vissza adadni rendeltetett.”* (Kossuth Lajos apja, László, is ügyvéd lévén, gyakran cserélték fel vele. Így történt ez Kossuth Lajos ügyvédi oklevelének kihirdetésekor és később is.)

Ügyvédi pályakezdését megkönnyítette a nagyszámú Kossuth-rokonság. Első ügyfelei, megbízásai ezektől származtak. Már 1824 márciusában – tehát a Zemplén megyei kihirdetés előtt – pesti gyakornokoskodása idején foglalkozott Kossuth János táblabíró ügyével, ahogy azt a március 20-án írt leveléből megtudjuk. Ebben két – a nagykőrösi kis és nagy – hagyatéki perről tudósítja “édes uram bátyját”. A nagykőrösi kisebb perben azt a tanácsot adta, hogy ne sürgessék a keresetet, hagyják ezt a felperesre. A kőrösi nagyobb, a Zoltay-hagyatékot érintő perben Kossuth Lajos írásbeli bizonyítékokat próbált beszerezni, de tagadó választ kapott. Megígérte viszont, hogy továbbra is szorgosan jár el Kossuth János táblabíró ügyében. Legelső ügyvédi ténykedései közé sorolhatjuk azt a dátum nélküli (1824-1825 körüli), a Zemplén megyei szolgabírói székhez címzett bead-

ványt, melyben Kossuth Tamás egy korábban kezdett zálogos perben Füzesséry Eleonora idézését kéri. A következő évben, 1825. április 30-án ismét két rokon, Kossuth László és Kossuth Simonné Müller Anna vallották Kossuthot ügyvédjüknek.

A Zemplén megye közgyűlési jegyzőkönyvébe bejegyzett “ügyvédvallás” azért érdemel figyelmet, mert ez az első, általunk ismert ügyvédi megbízás Kossuth számára. A rokonok különben egész ügyvédi pályáján elkísérték: 1827-ben pl. Kossuth Carolinát látjuk az ügyfelei között.

Az ügyvédvallás a megbízó és az ügyvéd között létrejött, magánjogi szerződés bevallását és közokiratba (pl. a megyei közgyűlési jegyzőkönyvbe) való foglalását jelentette. A szóbeli meghatalmazás szabályként az illető törvénykezési időre, az írásbeli meghatalmazás egy évig volt érvényes. A teljes hatalmú megbízott (plenipotentarius) a megbízónak a perben és azon kívül képviselője. Az ügyvéd megbízója tudta nélkül egyességet nem köthetett, a per tárgyáról le nem mondhatott, esküt nem ajánlhatott. Így vallotta Kossuth László és Kossuth Simonné Kossuth Lajost ügyvédjének.

1829-ben kezdődött és csaknem egész zempléni ügyvédi pályáján végighúzódtott unokaöccsének, Kossuth Krisztofának a képviselője. 1829. augusztus

12-én Kossuth Lajos levelet írt Kossuth Tamáshoz (Kristóf gyámjához). Felhívta a figyelmét, hogy az árva vagyongáról készítsenek leltárt, a rosszindulatú feltételezések megelőzésére. Kossuth már ekkor vitte a kiskorú Kossuth Kristóf Viczmándy elleni hagyatéki perét. Kossuth a pert "terhes munkának" érezte, "melynek csupán Kristóf öccse eránt való vonzó atyafiságból veti alá vállát, megtesz mégis mindent, amit tenni lehet." Az ügy vitelét díjazás nélkül vállalta ("én soha tett s teendő fáradozásaimért tőle legkisebb jutalmat sem praetendálok, még csak a köszönetet sem, - nem is acceptálnám, esmérem és szívesen teljesítem az atyafiság kötelességeit"), csupán 400-500 Ft kölcsönt kért kötelezvényre. Kossuth Lajos vitte Kristóf adóssággövetelő perét 1830-1832 között Szirmay Tamás ellen. Az árva (Kossuth Kristóf) 3000 rajnai forintot követelt, korábbi évekből származó kötelezvények alapján. Kossuth a pert a szolgabírói szék előtt megnyerte, alperest a fenti összegben kívül az 58 Ft perköltségben is elmarasztalták. Az 1830. október 25-i levélből kitűnőleg Kossuth az ügyben "több rendbéli conferentiákat tartott." 1832-ben Kossuth Kristóf 598 rajnai forintot kapott "Lajos bátyjától", Büdesküi Vince hagyatékából. Ebben a periódusban több személyes pere is akadt. Még korábról adós

maradt apja a sátoraljaújhelyi házért. Emiatt gróf Törökkel támadt vita. 1830. április 4-én Kossuth báró Vay Miklós zemplén megyei alispánhoz fordult apja peres ügyében, aki Kiszely Mihály végrendeletének végrehajtója volt. Kossuth kérte az alispánt, hogy a megyei kisgyűlés foglalkozzon az ügygel. Betekintést kért az ügygel kapcsolatos folyamatokba, mivel azok "nagyon sértő kifejezéseket foglalnak magukban". Ugyanebben az évben Kossuth keresetet adott be a Kucsin helységben levő kaszáló rétének elfoglalása miatt Tomtsányi Istvánné, Füzesséry Johanna ellen. Kérte, hogy az alispán által kiküldendő főszolgabíró helyezze vissza őt birtokába. Pályájának ebben a szakaszában végigkísérte Kossuthot báró Vécsey Pál támogatása, aki még apjának, Kossuth Lászlónak az ügyfele volt és fiatal korától ismerte. Már 1823-ban, pesti gyakornokoskodása alatt kapcsolatba került vele.

1826-ban gróf Török Józsefet képviselte a Kazinczy elleni perben. Törökkel régi kapcsolata volt a Kossuth családnak, mivel Kossuth apja az újhelyi házat tőle vette. 1826. március 14-én ismertette Kossuth a gróffal Kazinczy Ferenc hozzá intézett levelét: Kazinczy nem perre, hanem barátságos egyezésre törekedett. "Én, úgymond, most is bizodalmat mutattam a sógorom eránt, amidőn a fele-

ségem részéről (ámbár hibásan, de amit megjavított) plenipotentiarium vallottam, csak kívánnám, írásba adná elő a maga ideáit a gróf, ha nekem személyesen nem akar írni, az úr által, mert a szó csak szó marad, én gyermekeim javára tenni mindent kész vagyok...”

1928-ban Vay Miklós, Zemplén megye alispánja hatalmaskodása miatt megidézni rendelte a Kossuth Lajos által képviselt gróf Török Józsefet. Az történt ugyanis, hogy Török két társával Kázmér helység 26 lakosát kirendelte Rakatyás pusztára, ahol a panaszos Rátkay Sámuel úr juhait legelték. Az állatokat elhajtották, a pusztát feldúlták, “a panaszkodó úrnak földes úri jussait hatalmasan megsérteni nem átalották”. A panaszos 3000 Ft kártérítést követelt az alispán előtt folytatott birtok-visszahelyezési perben, melyet meg is nyert. A hatalmaskodók fejenként 100, a “hatalmaskodást végrehajtó küldöttek” (vagyis a kázméri lakosok) 40 rajnai forint büntetést fizettek.

Ugyanebben az évben (1828) képviselte Kossuth Trutler Józsefet. Trutler az előző évben – szerződés szerint – 504 Ft értékű bort szállított Paracelsus Jánosnak, de ez a kialkudott pénzt nem fizette meg. A keresetlevélhez mellékeltek a Paracelsus által aláírt megrendelést. A kereset, melyet Mátyás, Ulászló törvényeire, valamint

1647. és 1659. évi törvénycikkekre alapoztak, kéri perbe idézni az alperest.

1828 tavaszán hosszú jegyzékkel vette át Kossuth Lajos Hrabovszky János fiskálistól a Zemplén megyei báró Fischer család iratait. A családdal még Kossuth apja került ügyvédi kapcsolatba: 1825-ben a családi birtokegyesítésén még Kossuth László aláírását láthatjuk, 1827-től azonban már Kossuth Lajos állította ki a nyugtákat, küldte ki a községekbe a termények és fa eladásáról a hirdetéseket. Ettől kezdve egész 1836-ig állt a Fischer familia szolgálatában. Megbízásukból ment 1832-ben Pozsonyba, majd 1836-ban Pestre. 1828-1832 között az ő kezén ment keresztül a kiscsécsi Fischer uradalom minden pénze. Mindezért Kossuth évi 200 rajnai forintot kapott. Ez az összeg azonban egymagában évi megélhetését nem biztosította.

1828-1829-ben báró Fischer István egri érsek örököseit – Jánost és Pált – képviselte Kossuth. A per az érseki hagyatékok negyedrészeért folyt. Kossuth bemutatta az uradalmi tiszttal készített számadásokat, a haszonvételek megállapítása céljából. A fennmaradt úti számla szerint a perben kiküldött esküdt fuvarra 5, kiszállítási taksára 2 Ft 30 kr-t kapott.

Több ügyben képviselte Kossuth a Szerdahelyi családot. 1828-ban pl.

Szerdahelyi Máriát és az árva Szerdahelyi Ágnest, hagyatéki ügyben. Kossuth december 7-re családülésre hívta össze a Szerdahelyi örökösöket, "még elítéléstől függő kölcsönös követeléseknek s minden más, netalántán még elhatározandó tárgyaknak végső elítélése által az osztályos birtok csendesége s az innént eredendő nyugalom megszerzésére." A hagyaték felosztására kijelölt választott bíróság elnöke, báró Vécsey Pál ugyanis lemondott tisztéről, mivel az egyenetlenségeket megoldani nem tudta. A családülést azért tartotta Kossuth szükségesnek, hogy az örökösök egy új választott bírósági elnököt jelöljenek ki, illetve hogy a következő törvényfolyamatokról előzetesen értekezzenek. Javasolta Kossuth, hogy a családi összejövétel másik fő tárgya a még osztatlan pénzkövetelések behajtása legyen. A választott bíró felkérése, a bírakkal való értekezés, a szükséges írott egyesség elkészítése legkönnyebben Sátoraljaújhelyben lehetséges, ezért Kossuth ezt javasolta a családülés helyének. Néhány évvel később (1832) csernyői Szerdahelyi Ferenc nevében két keresetlevelet nyújtott be Kossuth Zemplén megyénél. Az elsőben kérte a szolgabíró halála miatt szünetelt, szemerei Szemere István elleni adósságvétel per újra felvételét, illetve az időközben elhalt alperes özvegyének, Máriássy Klárának a megidézé-

sét. A másik, Szép Imre ellen szóló kereset, 500 rajnai forintot követelt, melyet alperes apja még 1809-ben vett kölcsön.

A Szerdahelyi családdal tartott kapcsolat vezetett a gróf Schmidegg család ügyvédi képviselőjéhez (Szerdahelyi Honoráta ugyanis Schmideggné volt). 1828-ban Kossuth Lajos gróf Schmidegg Ferencné képviselte konvenciók juhásza ellen. A vád az volt, hogy a juhász az uraság nyájában 50 saját juhot tartott, valamint egész télen két tehenet etetett urasági szénával, mivel magának csak négy szekér szénája volt. A juhok eladásakor két darab fiatal juhot az urasági nyájból a maga öreg juhaira cserélte ki és azokat adta el. Mindezt több tanú bizonyította. Ugyancsak panaszt tett a grófnő Borsos János gazda ellen, aki az uraságnak vett leckéket a maga udvarába rakatta, nagy részét meg is tartotta. Házát, vermét urasági kőből építette, az uraság szénáját a maga csűrre hordatta, ugyanakkor az urasági marhák takarmányhiány miatt éhen döglöttek. A juh-és bivalyhúst Borsos pénzért kimérte, a dinnyeföldeket idegeneknek adta.

1829-ben a Zemplén megyei Bácskó helységben tartott úriszék előtt a helység adófizető közönsége és a Szerdahelyi-Schmidegg család tagjai között folyó úrbéri perben Kossuth Lajos az alperes családot képviselte. 1831-ben

Kossuth, mint gróf Schideggné fiskálisa, megkereste Kisráski helység bírját: intse meg bírói hatalommal Kusnyér Jánost, hogy bizonyos földek szántásától álljon el. Kusnyérék ezt felelték: “nékiek Tekintetes Kossuth Lajos úr nem uruk”. Nemhogy a szántást nem hagyták abba, hanem mikor a tulajdonos kiment szántani a vitatott földre, többed magukkal elkergették, taszigálták, ekéjét elvették.

A földet Kusnyérék vetették be. Minderől Kossuth megkeresésére a helység bírái adtak bizonyoságlevelet. 1831-ben járt el még egy Schidegg-ügyben Kossuth: a megyei közgyűlésen özvegy gróf Schidegg Pálné, ágcsernyői Szerdahelyi Honoráta nevében ellentmondást és tiltást jelentett be azokra az ingatlan és ingó javakra, melyeket gróf Schidegg Pál halála után Schidegg Tamásné, Quabeck Josepha asszony törvénytelen erőszakal elfoglalt.

Fennmaradt ezekből az évekből Kossuth Lajos gróf Schideggné ügyeivel kapcsolatos ügyvédi teendőinek jegyzéke. Ilyenek: elszámolás a szalóki bérlővel, egy molnár elleni panasz, becslevél kérése, a céki kerülő elleni panasz, “a kocsisokat meg kell büntetni, Miska kocsist katonának kell adni”, egy birtokbahelyezési perben tudakozódás Bécsben, hatalmaskodási perben idéztetés, elégtétel kérés.

1829. március 23-án Kossuth Lajos

miskolci barátjának, Myátovics Jánosnak írt levelében utal arra, hogy életét ügyiratok elintézésével tölti: “Még én itthon porlepte acták között sorvadtam, s erőm s akaratom zabolátlan tüzet élttem szűk köréhez mérsékelve, a világgal s magammal küzdök, – Te addig, Barátom, Istenünk szép földi világában szabad madárként szabadon repdesél...” Szavát adja Myátovicsnak, hogy Büdy András barátja ügye a következő megyei közgyűlésen “jól fog eldőlni” és felajánlja további szolgálatait: “Örömet szolgállok s kérlek, ha mi nehéz dolgod lesz Zemplénben, akárminémű is, csak igazságos legyen, bízd rám. Hála jó barátimnak, kik igazságszeretetem eránt kegyességgel viseltetnek, tehetek valamit, s hogy mindent, amit tehetek, legszívesebben teszem neked s részedre, bizonyos lehetsz”. A levélből kiderül, hogy Kossuth egy koffert hagyott Myátovicsnál, melyben fontos oklevelek voltak. Valószínűleg az ügyfelei számára végzett, nemesi igazolással kapcsolatos oklevelekről volt szó.

1829. május 16-án Bémer József bízta meg Kossuth Lajost, hogy lássa el a báró Sennyey Károly ellen, a Tiszáninneri Kerületi Tábla előtt folyt perből következő teendőket. Ez mutatja, hogy Kossuth nemcsak a megyei bíróság, hanem a kerületi tábla előtt is működött ügyvédként.

A Bernát család két alkalommal sze-

repelel Kossuth ügyvédi iratai között. 1829-ben Bernát Károly 3000 pengő forintért zálogba adta magyarjesztrebi részbirtokát. Az ügylet Kossuth előtt történt, a vevő 2000 Ft-ot fizetett ki, a többi tíz évi részletre vállalta. 1832-ben Galló Ádám a Zemplén megyei alispáni szék előtt tett panaszt hatalmaskodás miatt Bernát Imre ellen. Az alperes Galló kukoricásában kutyáival kárt tett. Két egyéb ügyet is ismerünk az 1829-30-as évekből. Az egyik egy 1171 forintos adósságvégkövetelés, melynek keresetlevele megegyezik a korábbi hasonló tárgyú, Kossuth ügyvédi irodájában készült keresetlevelekkel. A másik egy feljegyzés egy megindítandó, a Pallagi-hagyatékkal kapcsolatos perről. A hagyatékából az összes gyerekeket kifizették egy kivételével, aki katonáskodott. Szabadulása után keresetet nyújtott be anyai jussára.

1829-ben kapta Kossuth első ügyvédi megbízását Sátoraljaújhely várostól. Ettől kezdve egészen 1832-ig a város "ügyvédlője" volt. Első ügyvédi beadványa 1829 novemberében kelt: a város nevében egy telekvételi ügyben fordult a választott bírósághoz. Az történt ugyanis, hogy a város elvesztette a kúria előtt az 1804-ben Kaszner Jánostól vett telekért és házáért folytatott pert. A kúria ítélete szerint a város az ingatlant elvesztette, Kaszner János viszont köteles volt az evictiot megfizetni a városnak. Kossuth beadványa

az evictio elméleti megfogalmazását adta, mely a korabeli meghatározáshoz ("a vevőt védő oltalmány") képest oly világosan és szabatosan magyarázza meg a fogalom lényegét, hogy napjaink bármelyik jogtörténeti tankönyvébe is bekerülhetne. A beadványban Kossuth egy fontos és alapvető, arra a korra vonatkozó kérdésben is állást foglalt. A vita a körül forgott Kaszner és a város között, hogy milyen értékű pénzben kell a 356 Ft értékű evictiot megfizetni. Kaszner az 1829. évi, vagyis devalvált pénzérték szerint akart fizetni, Kossuth – a város nevében – viszont azt az értéket követelte, mely az adásvételkor (1805) érvényes volt. 1831 novemberében Kossuth a megyei közgyűléshez nyújtott be panaszt a város erdeinek pusztítói ellen. A városnak ugyanis helyi erdői voltak, melyeket a sárospataki földesúr mindenkor kirekesztésével egyedül és háborítatlanul bírt. A földesúr, Bretzenheim Ferdinánd herceg azonban ebbe nem nyugodott bele, hatalmaskodó alkalmazottjai állandóan behatoltak az erdőbe és ott kárt tettek. A város ez ellen már 1823-ban panaszt tett. Akkor a megye vizsgálatot folytatott, "a kirendelt Tekintetes Küldöttség jelentése által is a város tulajdonosi jussa elesmértetvén s megerősítettvén, az iroványok a Főméltóságú Magyar Udvari Cancelláriára felküldődtek, onnan a fent tisztelt Főméltóságú

Herczegnek”. A kancellária leirata elrendelte, hogy a vita eldöntéséig a kérdéses erdőket szoros zár alatt kell tartani. A város ennek értelmében az erdőket szoros tilalom alá vette és zárgondviselőket rendelt ki. A gondnokok mellé azonban megfelelő büntető hatalmat nem adhattak. “Mindazáltal sok nemtelen és nemes személyek a fa és erdő pusztítást a legnagyobb vakmerőséggel, ellentállással, sőt kerülőink megvertetésekkel is gyakorolják, de Nagyméltóságú Breczenheim Ferdinánd Ő Herczegségének is, nem csak tisztvei, de még vadász kerülői is a város hegyi erdeiben több törvénytelen ususra célzó visszaéléseket kezdenek próbálgatni, s irtásokra, abroncs vágásokra a fent tisztelt Kegyelmes Udvari Decretum rendelkezésének világos megvetésével commissiokat osztogatni”. Kossuth, Újhely városának rendes fiscalisa, kérte a megyei közgyűlést, hogy tartsa fenn az elrendelt szoros törvényes zárlatot és a főszolgabíró büntesse meg azokat a nemes és nemtelen személyeket, akik a tilalmat megtörik.

Az ügy választott bíróság elé került, 1831 decemberében. Kossuth, mint Újhely városának fiscalisa, már ehhez intézte következő beadványát. Az előzmény az volt, hogy herceg Bretzenheim, Sárospatak földesura, az udvari kancellárián keresztül az uralkodóhoz fordult. Kérte mindenekelőtt,

hogy a város adja vissza azokat a zálogokat, melyeket az ő cselédjeitől, hosszúlázi és barátszeresi jobbágyaitól a városi hegyi erdőkben elszedtek, “de kérését oda is kiterjeszti, hogy a város privilégiális nevezettől eltiltasson, s a Herczeg által a város adózó népének békétlenséget szülő felingerlése bélyegével vádolt városi gyűléseknek tartásától is hasonlólag eltiltasson”. Kossuth a hercegnek ez utóbbi megállapítását különben sérelmesnek érezte a városra nézve, ezért beadványában külön figyelmet fordított rá: “Ezen nemcsak a tárgy velejére nézve szüntűgy velős feleletet kívánó, de a város közönségét a Thronus előtt makacs, békétlen s anarchiára vágyó indulattal is vádoló pótoló folyamodás következésében, a Nagyméltóságú Udvari Cancellária a kérdéses tárgyat el nem ítélte, hanem azon oknak felhozásával, hogy a felforgó kérdést az eddig közbenjöttektől biztosan eldönteni nem lehetne, bővebb vizsgálat s a feleknek a privilegialtatás kérdése eránt is kihallgatása s adandó vélekedés végett a Nemes Vármegyére visszaküldötte”. Kossuth a herceg folyamodásában felhozott állítások megcáfolására nyilatkozatot készített, melyben az 1774-1775. évi úrbérrendezésére hivatkozott. A legfontosabb kérdést a városnak a földesúrtól való függetlenségben látta. Ebben az időben Kossuthnak már sa-

ját ügyvédi irodája volt. Egy írnokának, Eperjessy Istvánnak a nevét ismerjük. Őt "Tekintetes Kossuth Lajos Fiscalis Úr ironokának" titulálták. A növekvő klientúra ellenére Kossuth anyagi viszonyai nem voltak rózsásak. Levelei között több utal erre; gyakori a kölcsönkérés, az anyagi zavar. 1831. október 24-én a család újhelyi házára és Nagy-Meleghegyi szőlőjére 1000 Ft kölcsönt vett fel özvegy Helm Henrikné, Illk Borbála asszonytól. A pénzt hat százalékos kamatra kapta, azzal a feltétellel, hogyha a tőkét a kamatot 1832. Simon Judás napjáig (október 28-ig) nem fizetné meg, "a tisztelt asszonyság nemcsak a töke summát, hanem minden nemű kárának s hátramaradásának is visszapótlását s költségeit rajtam és utódaimon akár mely szolgabíró által, minden per nélkül rövid uton megvehesse és utódai megvehessék, valamint a fent zálog gyanánt lekötött, úgy minden egyéb akármely névvel nevezett ingó és ingatlan javaimról szabad választás szerint világosan lemondok".

Az anyagi gondok ellenére 1831 őszén Kossuth ügyvédi pályafutásának csúcán volt. A város fiscalisa, a kolera-válság-bizottság vezető alakja, sokat szereplő megyei táblabíró, több megyei bizottság tagja, a helyi ellenzék heves szónoka, jelentős és befolyásos családok ügyvédje. Megyei közgyűlési felszólalásai alapján ritka előadás-

sal bíró prókátorként jellemzik. Kossuth gondosan készült beszédeire, ami ritka jelenség volt a rögtönzés korában. Nem egyszer késő éjszakáig fogalmazta beszédeit, olykor vázlatosan, vagy egész részletesen. A beszédből különösen a bevezető és a befejező mondatokat tanulta meg pontosan. Már első beszédeivel feltűnést keltett, mivel "könyv nélkül" mondta el. Ügyvédként polgári ügyekben járt el, és sajnos a polgári peres eljárás nem adott alkalmat a büntetőügyekben szokásos beszédek tartására, mivel az ügyintézés, a replikáknak a jegyzőkönyvbe való beírása, nagyrészt írásban történt. Így nem maradt ránk olyan beszéde, melyet valamilyen általa vitt perben tartott volna.

Kossuth ügyvédi irodája pontos nyilvántartást vezetett az ügyekről, így elég pontos képünk van ügyvédi pályafutásának fénykoráról, az 1830-1832 közötti évekről. 1830 március – áprilisban pl. 115 pere volt a különböző megyei székek előtt. A csoportosítás szerint ilyen székek voltak: első alispáni, másod-alispáni, Szentiványi, Vass, Kolosy Károly és József, Szemere Péter és József, Draveczy, Füzesséry Iván és Ágoston, Stepán László, Horváth, Balásházy, Kozma, Reviczky, Nagy Ádám, Rhédey, Képes, Tomsits és úriszék. A perek nyilvántartása feltűnteti a per számát (a megyei székek szerinti betűkkel és

arab számokkal jelölve), a fel- és alperes nevét, a per tárgyát és hogy a Kossuth által “pártfogolt fél” felperes-vagy alperes-e. A legtöbb pert az első alispán széke előtt vitte, szám szerint 22-t. A peres felek között találkoztunk a Fischer, Hadik, Szirmay, Kossuth, Reviczky, Csáky, Schmidegg, Deutsch, Rátkay, Török, Egresi, Fekete, Uray, Natafalvi, Vékey, Ujváry, Ujházy, Szapáry, Márki, Málczai és Viczmándy nevekkel. Kossuth a Fischer, Deutsch, Schmidegg, Török és a Szapáry családot képviselte. Igen érdekes, hogy a Kossuth contra Reviczky birtokátruházási perben Kossuth Lajos a Reviczky család ügyvédje volt. A perek megoszlása: osztály (divisio), csőd (concursum), birtokátruházási (transvestitio), zálog, adósságkövetelő, hagyatéki, birtokfelosztás (proportitio), hatalmaskodás (violentia), elszámolási (computus), birtokbahelyezési (repositionalis).

17 (határ, hatalmaskodási, birtokfelosztási) pert vitt Kossuth 1830. március-áprilisban a másodalispáni szék előtt. Ügyfelei között látjuk báró Vécseyt, Vandernátot, Törököt, Herriczet. Figyelemre méltó a Török contra Kazinczy hatalmaskodási per, melyben Kossuth a felperes Török ügyét vitte. A többi megyei – elsősorban szolgabírói – szék előtt folyó ügyek közül említésre méltó a Göcze–Szerdahelyi, a Pongrácz–Szerdahelyi,

a Kossuth–Szirmay, a Kossuth–Ujhelyi, a Kossuth–Sulyovszky, az Orosz–Szapáry, a Kossuth–Füzesséry, a Szapáry–Reviczky, a Hidegkövy–Almásy, a Szirmay–Reviczky, a Szerdahelyi–Szemere, a Csengery–Ujhelyi és a kassai káptalan–Török per. Kossuth ügyfelei a korábról is ismert Szerdahelyi, Kossuth, Szapáry, Hidegkövy, Csengery, Török voltak. A perek között két úrbéri ügy szerepel (mindkettő kiskövesdi) és a hardicsi úriszék előtti kibecslés. A többi ügyek jellege hasonló a fentebbiekhez.

Az 1830. évi húsvéti törvényszakra Kossuth ügyvédi irodája összesen 89 pert jegyzett elő. Ez már önmagában is imponáló szám, az ügyfelek jegyzéke pedig a megye befolyásos családjaira utal. Az ügyfelek között – a fent említetteken kívül – ott láthatjuk a Gáltsits, Hegedüffy, Uray, Vékey, Buzek, Splényi, Goldgruber, Ujházy, Matolay, Rozgonyi, Paulikovics, Pribék, Szögyényi, Schönberg, Reviczky, Pinkest, Veres, Frivaldszky, Gönczy családokat. A Török contra Kazinczy és a Kövér contra Kazinczy perben Kossuth a felperes Törököt és Kövért képviselte. A húsvéti törvényszak perei nagyrészt határ-, elszámolási, birtokfelosztási perek.

A tennivalók közül Kossuth 35-öt tartott fontosnak, emelt ki, “Praeferentialis” címszó alatt külön

jegyzékelt. Ezek között első helyen látjuk a kaszinói választmányi jelentés elkészítését. Nováky professzor nyugdíját a helytartótanács a városra akarta hárítani – ebben az ügyben a vármegyén keresztül Kossuth felterjesztést készít. Telekügyben katonai végrehajtást kér. A nemesi javak összeírása foglalkoztatja. A Kazinczy elleni hatalmaskodási perben végső feleletet készít. Szerdahelyi Ágnes bérleti szerződését elintézi. A Batthyány bérlet ügyével foglalkozik. Vizsgálatot kezdeményez a batskői közbirtokosi haszonvételek ügyében. A Kuthinyi és Petrinyi birtokbahelyezéssel foglalkozik. Levelet ír a Fischer család csődügyében. Az újhelyi kórház számadásait vizsgálja felül. Frivaldszky adósságait beszedi. Idézéseket szorgalmaz. Rétek felszántási tilalmának adatait gyűjti. A telek után járó legelő kulcsát vizsgálja. Választ ír gróf Nyárynének. Foglalkozik a Kossuth–Csepicsányi ügygel. Egyszóval igen sokrétű és kiterjedt ügyvédi munkát végzett.

Legfontosabb ügyvédi megbízatását kétségekívül a Zemplén megyében nagy hatalmat jelentő Szapáry-Andrássy családtól kapta. A terebesi birtokközpont gróf Andrássy Károly családjának otthona. Felesége gróf Szapáry Etelka, anyósa özvegy gróf Szapáry Péterné, Csáky Julianna grófnő. A család jelentőségét mutatja,

hogy Andrássy Károly és Szapáry Etelka gyermeke volt többek között Andrássy Gyula. Kossuthot szoros kapcsolat fűzte Andrássy Károlyhoz, a sokat utazó, művelt arisztokratához. Zemplén megye főispánja azzal is meggyanúsította, hogy része volt a gróf magyarországi reformról szóló könyvének megírásában. A grófnő, Szapáry Etelka, Kossuthtal egyidős, önálló életű asszony, kit Kossuth életrajzírói közelebbi kapcsolatba is hoznak vele.

Tény az, hogy Kossuth már 1830-ban képviselte a terebesi uradalmat. Igaz, hogy nem a fiatal, hanem az öreg grófnő, özvegy Szapáry Péterné bízta meg ezzel. Az első írásos ügyvédi megbízás 1831-ből maradt fenn. E szerint “gróf Csáky Julianna, gróf Szapáry Péter özvegye, e rend szerint való ügyvédlőjének vallotta Kossuth Lajost”. Az ügyvédvállás a megyei közgyűlési jegyzőkönyvbe is bekerült. Az ügyvédi megbízás némi konfliktust okozott egyik korábbi, jelentős ügyfelével, báró Vécsey Pállal kapcsolatban, mivel Szapáryné és Vécsey között per folyt.

1831-32-ből való gróf Szapáry Péterné, Csáky Julianna zálogátruházási pere bernátfalvi Bernáth Sámuel és Klára ellen. A per Vay Miklós báró, első alispán előtt kezdődött, aki közben főispán lett. Így “a per bíró nélkül szükölködvén”, –

mondja az első beadvány – az új első alispán vigye tovább; idézze meg bizonyos határidőre bírói széke elé az alpereseket és szolgáltatson törvényt és igazságot a keresetlevélben foglalt követelés szerint. Az idézőlevél kiállítására és kézbesítésére megtörtént; Kossuth fiscalis úr a kiállításért, kézbesítésért, fuvarért 4 rajnai forintot fizetett Vásárhelyi László megyei esküdtnék.

Hasonló beadványt készített Kossuth – vagy inkább ügyvédi irodája, talán Eperjessy István írnok – a Szapáryné contra Rholl József ügyében is. Itt az történt, hogy a még 1826-ban Szögyényi Ferenc zempléni alispán előtt kezdett, Soós Pál másodalispán előtt folytatott per bíró nélkül maradt, mivel Soós a tisztújításkor hivataláról lemondott. A Dókus László első alispán úrhoz szóló beadvány kérte a per újra felvételét.

1831 januárjában kapott értesítést a grófnő Anderko György panaszával kapcsolatban. Anderko azért folyamodott, hogy Terebes helységben belső telke legyen, a grófnő azonban “még az erdő ötöt törvényesen illető birtokából is ki rekeszteni kívánja”. A megye a helyszínre küldött – Holosy József elnökletével – egy bizottságot, mely február 18-ra tűzte ki a határnapot. De volt Szapáry grófnőnek családon belüli ügye is. 1831-ben pl. Kassára invitálta őt és ügyvédjét gróf

Csáky Károly, a Csáky László által tett hitbizomány közös ügyeinek megbeszélésére.

Egy forrás arra utal, hogy Kossuth 1831 áprilisában a terebesi úriszék jegyzőjeként is működött. 1831 júniusában a nagyruszakai parochus, Palugyánszky Péter özvegye folyamodott a “Tekintetes Törvény Director Úr”-hoz. Férje halála után – a szokásjog szerint – egy évig élvezhette volna a parochiát és földjeit. Úgy volt, hogy a terebesi káplán átköltözik Ruszkára, de ez a terebesieknek nem tetszett. Ezért a püspök 15 nappal Palugyánszky halála után új parochust küldött; az özvegy papnénak szokás szerint esztendeig van a parochián “földjeiket használja, csak én vagyok egyedül oly szerencsétlen, a ki kiva-gyok zárva ebből a kegyelembül. A mi több... el van ítélve, hogy a tavaszi vetés felébe, melyet én ez drága esztendőben magam árpámmal és zabommal, még férjemnek halála előtt el vetettem; most már a successor parochus úr saját véres verejtékemet aratni és kaszálni fogja.” “A legvilágosabb igasság az volna, hogy minden változott parochus ott arasson és kaszályon, ahol volt.”

A terebesi uradalom érdekeit képviselte Kossuth az 1831. augusztus 20-i megyei kisgyűlésen. A kolerajárvánnyal kapcsolatos felkelés résztvevőire rögtönítélő bíraskodást

(“nyomban büntető hatalom”) hirdettek. Ez vonatkozott a felkelésben résztvevő terebesi jobbágyokra is. Kossuth a megyei kisgyűlésen kinyilvánította, hogy elismeri ugyan a megyei statáriális bíraskodás hatáskörét, de ez nem sértheti a terebesi uradalom pallosjogát.

1831 szeptemberében Kossuth fiskális úr parancsára az uradalmi kasznár becsülte meg a zempléni és szöllőskői jobbágy árvák vagyónát. A kasznár jelentése szerint olyan telket vagy zseléért nem talált, ahol örökös ne lett volna. Az egyetlen latin nyelvű, saját kezű fogalmazványa Kossuth Lajos ügyvédnek ebből az időből származik. Az történt, hogy gróf Szapáry Péternét zavarta a sátoraljaújhelyi háza előtt lévő kút, mivel oda sok idegen járt vízért, valamint az asszonyok ott mosták, sulykolták a ruhát. A grófnő ennek megakadályozására először zálogot vett az ott mosó asszonyoktól; Képes Sámuel szolgálójától pl. elvette sulykait, később rostéllyal és fallal kerítette el a kutat, hogy azt rajta és szolgálín kívül más ne használhassa. Természetes, hogy a környék lakói nem nézték jó szemmel; arra hivatkoztak, hogy a kutat és környékét közpénzen tartják fenn, így nem jogos annak “privatisálása”. A vita odáig fajult, hogy Dienes István táblabíró, kinek szolgálója szintén onnan hordta a vizet, a grófnő által emeltetett falat és rostélyt erőszakkal lerombol-

tatta. A vitából két per lett Zemplén megye előtt. Először Képes Sámuel perelte a grófnőt a zálogba vett két sulyok visszaadásáért. Másodszor a grófnő perelte Dienes István táblabírót az általa építtetett fal és rostély lerombolásáért. A grófnő – akit mindkét perben Kossuth fiskális képviselt – arra hivatkozott, hogy a kutat az ő ősei tartották fenn évtizedek óta, így arra hagyományos joga van. Igaz ugyan, hogy a kutat minden vándor és idegen használhatja, de azt nem köteles tűrni, hogy az ablaka alatt sulykolják a cselédek a ruhát. A megye ezt az okoskodást nem méltányolta, a grófnő mindkét pert elvesztette. Nem maradt más hátra, mint az uralkodóhoz fordulni jogorvoslatért. Ezt fogalmazta meg Kossuth Lajos latin nyelven.

1832-ben folytatódott kiterjedt ügyvédi tevékenysége. Ügyvédi nyilvántartása szerint a húsvét utáni törvényszakra az alábbi teendői voltak: Göcze Károly dolgában declaratiót tenni, a kövesdi vizsgálat és a sedlicki végrehajtás eredményét összefoglalni; Ráczy György örökösait és gróf Csáky Antalt megidéztetni; hatalmaskodási per; a batskói uradalomra vonatkozó vizsgálat a közbirtokosoknál; a kiskövesdi birtokfelosztási per; a Moktsay-féle birtokbahelyezési per; a Kossuthék hatalmaskodási perében dolgozni; Eperjesre írni; a Szathmáry dolgát elintézni; a granóczi

birtokbাহelyezési per aktáit kikészíteni; a Kövesdi család üléssjegyzőkönyvét kivonatolni; a gróf Klobusitzkyakat megidézteni; a batskói Fischeréket birtokosztály céljából megcítaltatni; gróf Lónyayt és Popovitsot Marschalkó részére megidézteni; Patlak városát meginteni; a tállyai birtokvisszafoglalás ügyében intézkedni, stb. Mindez nagy számú ügyre utal.

Ismeretes néhány ügy, melyet Kossuth zempléni ügyvédeskedése utolsó évében (1832) vitt. Ilyen volt pl. Orosz Péterné, Pribék Erzsébet – ügy is, mint férjétől származott gyermekei gyámja – keresete Rác György ellen. A pert még 1829-ben vették fel, de a kolerajárvány és a megyei hivatali változások miatt szünetelt.

Az 1832. május 12-én fogalmazott beadvány kérte, hogy a főszolgabírói szék tárgyalja az ügyet, illetve hogy alperest a főszolgabíró széke elé idézzék. Az idézőlevelet a főszolgabírói hivatal állította ki. Ugyanebből az évből való az egri káptalan contra özvegy Ország Jánosné, Matsali Zsuzsanna per. Ország János még 1774-ben 1251 Ft kölcsönt vett fel kötelezvényre az egri káptalantól. A káptalan 1832. június 24-én keresettel fordult Reviczky Györgyhöz, Zemplén vármegye szolgabírójához, az özvegy ellen. Az egri káptalan keresetlevelének fogalmazása teljesen megegyezik a Kossuth ügy-

védi irodájában készült más keresetlevelekkel; vagyis Mátyás, Ulászló törvényeire, az 1647:114. és az 1659:31. törvénycikkre hivatkozva kéri a summa tőke pénzben és a törvényes kamatban járó összegét “s perbeli költségek megítélések által törvényt, igazságot és tökéletes elégtételt, valóságos foglalással szolgáltatni”. A keresetlevél nyomán a megye az alperest a szolgabírói szék elé idézte.

1832 augusztusában Szentiványi Károly másodalispán megbízásából a megyei főesküdt Dalejsik János sátoraljaújhelyi lakost hatalmaskodás miatt bírói széke elé idézte. Ellenfele Ország Gazda László volt.

Ugyancsak augusztusban kelt Bagoly István levele Kossuth Lajos “fiskális úrhoz”. Bagolynak több ügye is volt; levelében Kossuthtól kért tanácsot, hogy választott bíróságot vagy idézést kérjen-e a megyétől. Ugyanis többféle követelés (bérlet nem fizetés, vagyonsztály) is volt. Arról érdeklődött, hogy ha egy ügyben (pl. az árendafizetés miatt) az alperest megidézteni, akkor a többi követelés tárgyában is feleletre bírható-e. Végül is “Kossuth fiskális” úrra bízta, hogy deputációt vagy idézést kérjen. Hogy Kossuth melyik utat választotta, fennmaradt ügyvédi irataiból nem derül ki.

Kossuth ügyvédi működéséről írva a hitelesség kedvéért sem lehet megke-

rülni azt a váratlan törést, melyet ügyvédi és közéleti pályája 1831-32 telén szenvedett.

A Kossuth-életrajzokból ismeretes, hogy – korábban sem rózsás – anyagi körülményei megromlottak. Viszonyainak megromlását politikai ellenfelei arra használták fel, hogy erkölcsi hitelét megingassák, pozíciójából kiszorítsák.

Kossuth később írásában őszintén emlékezett vissza életének erre a rövid szakaszára. Meggyőződése volt, hogy becsületét megőrizte e válságos időszak zavarai közepette is. A kortársak azonban arról beszéltek, hogy törvényszéki eljárás folyt ellene az árvapénzsekkel kapcsolatban. A Kossuth elleni eljárás iratait Barta István találta meg Zemplén megye Levéltárában a közgyűlési iratok között. Ezek szerint a vád Kossuth ellen a Reviczky árvák vagyonának gondatlan kezelése volt. A Reviczky árvák javainak gondnokává a megyei közgyűlés előzőleg Kossuth János táblabírót nevezte ki, ill. bizottságot küldött ki, hogy az ingóságok közül mindazt adja el, melyeknek megtartása az árvákra nézve haszonnal nem járna. A bizottság tagjaként Kossuth Lajos ügyvéd dolga volt az árvák borainak eladása. Kossuth ezt meg is tette, de a pénzt csak később akarta átadni a bizottságnak, melyet az el sem fogadott, mivel az volt a véleménye, hogy

Kossuth a borokat – az árvák kárára – áron alul adta el. Bydeskuty Mihály, mint a bizottság elnöke, azonnal vizsgálatot kért Kossuth ellen.

Az üggyel előbb az árvaszék, majd a megyei közgyűlés foglalkozott: 1832. február 11-én elmarasztalta Kossuthot. Az ügy további folytatása ismeretlen. Tény azonban, hogy a megyei közgyűlési határozat után helyzete mind rosszabb lett. Ez volt a legfontosabb oka, hogy lemondva szűkebb hazájában az ügyvédi és közéleti működésről, végleg elhagyta Zemplén megyét. Később, amikor Kossuth összeütközésbe került a kormánnyal, ezt az ügyet mindannyiszor megkísérelték hitelének tönkretételére felmelegíteni. Ez azonban egyetlen esetben sem sikerült.

(A szöveget összeállította és a bevezetőt írta: Bolvári-Takács Gábor.)